

***Heterobasidion* sēņu slimības draud iznīcināt Eiropas skujkoku audzes**

Lai cīnītos ar *Heterobasidion* sugu izraisītajām sēņu slimībām, lēmumu pieņēmējiem ir steidzami jāīsteno: šīs sēnes apdraud Eiropas mežsaimniecību un jau tagad rada ievērojamus finanšu zaudējumus.

Atbildīgajiem par lēmumu pieņemšanu būtu jāapzinās, ka ir nepieciešams cīnīties ar *Heterobasidion* sēnēm, kas apdraud priežu un egļu mežaudzes.

“Ja mēs vēlamies apturēt *Heterobasidion* sēņu izplatību, ES un valstu valdībām ir jāsāk domāt par regulējumu un atbalsta pasākumiem,” uzsver Lauri Lappalainen no uzņēmuma *Lallemand Plant Care*, kas ražo bioloģisko fungicīdu *Heterobasidion* apkarošanai.

Heterobasidion sugas izraisa vairākas slimības, galvenokārt priežu, egļu un egļu sugas: puvi, serdes puvi un *Heterobasidion* sakņu slimību. To radītie finansiālie zaudējumi Eiropā sasniedz 800 miljonus euro gadā. Somijā šis skaitlis ir no 50 līdz 80 miljoniem euro.

“Ja mēs vēlamies apturēt *Heterobasidion* sēņu izplatību, ES un valstu valdībām ir nekavējoties jādomā par regulēšanas un atbalsta pasākumiem.”

Heterobasidion profilakse vienmēr būtu jāiekļauj mežizstrādes darbos, tomēr finansiālu apsvērumu dēļ un tāpēc, ka kaitējums izpaužas ļoti lēni, to bieži vien atstāj novārtā. Jānodrošina arī meža īpašnieku informēšana. Pret *heterobasīdiju* var cīnīties, apstrādājot celmu augšdaļas ar bioloģisko fungicīdu vai urīnvielas šķīdumu. Ja celmi netiek apstrādāti, sēne izplatās sakņu sistēmā un pēc tam arī uz blakus augošiem veselīgiem kokiem.

***Heterobasidion* ierosina vissmagāko epidēmiju mežos.**

Somijas lielākais laikraksts *Helsingin Sanomat* ir nosaucis *Heterobasidion* par vēl ļaunāku saimniecisko mežu sērgu nekā mizgrauži. *Heterobasidion* bojā egļu un priežu saknes un stumbrus,

bieži vien vairāku metru augstumā. Īpaši tā iznīcina vērtīgus apaļkokus, bet var paiet desmitiem gadu, līdz atklājas bojājumi.

“Bojājumi, kas kļūst redzami tikai pēc kāda laika nākotnē, ne vienmēr ir kaut kas tāds, ko šobrīd kāds ir ieinteresēts ārstēt,” norāda L. Lappalainen. Slimie koki ir mazāk spējīgi saistīt oglekļa dioksīdu, kas negatīvi ietekmē cīņu pret klimata pārmaiņām.

Heterobazīdija arī samazina izejvielu pieejamību meža nozarei. Turklāt bojātie koki ir neaizsargātāki pret vētru un kukaiņu postījumiem. Pagājušajā gadā Somijā veikts pētījums parādīja, ka trīs no četriem *Heterobasidion* skartajiem kokiem bija invadēti arī ar mizgraužiem.

Veidi kā cīnīties ar *Heterobasidion*

Somijā kokiem var uzbrukt divas dažādas sugas: *Heterobasidion parviporum*, kas specializējas uz parasto egli, un *Heterobasidion annosum*, kas galvenokārt bojā parastās priedes saknes. Abas šīs sugas var uzbrukt arī citām koku sugām, tomēr platlapju koki pret to ir izturīgāki. *Heterobasidion*, vienreiz nonākot kādā vietā, inficē to vēl vairākus gadu desmitus.

Saskaņā ar Somijas Dabas resursu institūta sniegto informāciju *Heterobasidion* profilakses nodrošināšana ir ieguldījums koku pieaugumā un nākotnes ražas potenciālā.

Labākais veids, kā novērst *Heterobasidion*, ir ieplānot cirtes sezonā, kad temperatūra ir zemāka par nulli, jo tad sēne nerada sporas. Eiropas Savienībā tas parasti ir iespējams tikai Somijas un Zviedrijas ziemeļu daļā. *Heterobasidion annosum* galvenokārt bojā parastās priedes saknes.

Otrā labākā iespēja ir aizsargāt atklātu celmu augšējo virsmu ar fungicīdu, ja raža tiek novākta siltākos laika apstākļos.

Efektīva metode ir arī izmantot bioloģisko fungicīdu, kas satur *Phlebiopsis gigantea* sēnes sporas, kas ir *Heterobasidion* dabiskais konkurents. Mežizstrādes laikā ar fungicīdu apstrādā celmu augšējo virsmu.

Somijas tiesību aktos noteikts, ka no pavasara sezonas līdz vēlam rudenim *Heterobasidion* jānovērš visos mežizstrādes darbos mežos, kuros dominē skujkoki un kuri atrodas noteiktā riska zonā. Citviet Eiropā situācija ir mazāk labvēlīga.

Baltijas valstīs un Polijā *Heterobasidion izplatība* faktiski tiek novērsta tikai valstij piederošos mežos.

“Ja netiks ieguldītas pietiekamas pūles sakņu puves apkarošanā, nākamās koku paaudzes cietīs no aizvien pieaugošas bojāejas, apdraudot skujkoku kultūru audzēšanas nākotni,” uzsver Lauri Lappalainen.

Vēl viens veids, kā cīnīties ar *Heterobasidion*, ir izmantot īpaši audzētus stādus. Zviedrijas un Somijas pētnieki ir novērojuši, ka daži egļu celmi ir izturīgi pret *Heterobasidion* izplatīšanos. Šiem kokiem PaLAR3 gēna B alēle aizkavēja *Heterobasidion* izplatību līdz pat 27 procentiem. Izmantojot stādus ar šo alēli, meža īpašnieks iegūs ievērojamu labumu, kad koki tiks nozāģēti, jo nebūs bojāti augstvērtīgie apaļkoki. Tomēr šī alēle neaizsargā pret pašreizējo inficēšanos.

Avoti: Dabas resursu institūts Somijā, Tapio, Helsingin Sanomat, Verde/Lallemand Finland. Tero Karjalainen – forest.fi